

fet que es tracta d'una «idea fixa» (DFa.). Notem especialment l'acc. 3 de *idea* en *AlcM*: «vulgarment, mania; intenció o presumpció persistent i poc raonable: no vol estar en aquesta casa perquè hi duu *idea* forta: creu que s'hi emmalaltiria», «Na Bet duu molta *idea* amb el seu cosí (té gran desig de casar-s'hi)», «no vull menjar molta fruita perquè llavors tendria *idea*» (em preocuparia pensant que m'ha de fer mal). «Tenir *idea* a qualcú: tenir-hi malvolença» (Camp de Tarr.). El mateix Moll usa frases així en les coses que escriu pel seu compte, cosa que prova que no és ús exclusivament vulgar: en *AORBB* IV (1931), 106, definia «entestar-se: agafar una *idea* forta», Tort. *ideós* 'maniàtic' (*BDC* III, 100). MLWagner ens recordava (*RFE* x, 1913, 78) que també es diu *ideooso* en sentit semblant a l'Argentina, i un *ideático* «extravagante, raro, monomaniaco» és de Mèxic, Honduras, Venezuela i Colòmbia. Més a prop tenim el mirandès *eideia* «phantasia» (Leite, *Est. de Phil. Mir.* II, 186), *ideia* «fantasia» és també gallec (Carré), i almenys regionalment s'usa *ideia* «imaginação, invenção» en portuguès (diccs. de Figueiredo, *Pequeno*, Lima-Barroso i FzValdés).² Es doncs clar que des del punt de vista semàntic no podem rebutjar la versemblança d'aquesta etimologia; però és tota una altra cosa en l'aspecte de la forma, car ni l'eliminació de la *i*, sobretot en una esfera tan culta com la d'aquest mot, ni el canvi de *-ea* en *-èria* tindrien una explicació natural: tenia raó M-Lübke en declarar-ho inversemblant, i ja des d'abans del *REW* buscàvem jo i d'altres, recursos per sortir del pas, ben vanament; mancava de tot valor el que es pogués al·legar en contra;³ d'aquí que jo vagi pensar en un derivat **ideeria*, mera suposició d'escassa probabilitat formativa, per més que convertir-ho després en *adèria*, amb dissimilació i contracció de les vocals, i traslladar llavors l'accent en un *ə* *l'dèria* (cf. *bòria* < *boeria*, *dèssèr* < *deessèr*, etc.) ja no fóra desenraonat; però era un expedient ben rebuscat, que no em convencia ni a mi mateix, i tots m'haurien objectat que per legitimar tanta suposició cal que algun text o les variants orals hi donin peu.

Vet aquí per què calia recórrer a un encreuament. S'hi pensà per diverses bandes, i en efecte sembla que per un costat o altre ha d'haver-hi hagut alguna cosa així. Però es dubta molt en el moment de concretar quin pot ser el factor alterador: no pas *tírria* en tot cas (GdDiego; però és llunyà pel sentit, per la *-rr-*, la *í*, etc.). No fóra desenraonat de suggerir que més que d'un mot invasor concret, pot tractar-se d'una terminació d'una sèrie de termes de significat afí: *cabòria*, *faldòria* (var. de *FALÒRNIA*) i junt amb ells molts d'altres, en els quals la paritat, en l'aspecte semàntic i d'altres, disminueix sense esvair-se: *històries*, *memòries*.⁴ En el fons és possible, formant tot això en certa manera un conjunt, que aquest grup hagi influït. Però encara que ens pugui satisfer una mica, és clar que això no ens basta, i ni tan sols és segur que hi hagi donat cap balançada forta.

Calia sobretot quelcom que expliqués la terminació en *-ria* o en *r*, i si es volia, com és natural, un mot

precís, no és estrany que es pensés en *senderi*; com ho féu ja Montoliu, seguit per altres. Almenys es podia al·legar que tant *senderi* com *dèria* i *idea* expressaven conceptes abstractes. Però de sentit ben diferent: tothom per això va dubtar molt, i amb raó Moll (*AORBB* II, 62; *AlcM*), Tallgren i jo mateix, sense rebutjar-ho del tot, ens mostràrem més o menys escèptics. Fins i tot hi havia bon motiu per negar-ho del tot, car si d'una banda ni en l'ètimon grec del mot ni en les rares relíquies que ha deixat⁵ en romànic res no ens acostava a *dèria*, i és el català on el continuador de *συντήρησις* ha deixat descendència segura i important, *senderi* significa justament una cosa ben diferent de *dèria*. Tampoc es veia, per dir-ho així, el modus operandi d'aquest encreuament entre dos mots d'estructura ben diferent entre si, i tampoc prou coincidint amb la de *dèria*.

Segurament, per tot això plegat es pensà a agafar el paper de *senderi* en una altra forma: un temps em vaig preguntar si no podia haver-hi eliminació dissimilatòria de la segona *-s-*: *sen* *l'dere*(s)*t*, junt amb alguna forma de deglutinació, ajudada per influència de *idea*. Spitzer també, i fins prescindint del tot d'*idea* (*LexikK* 16n., *ZRPh.* XLII, 217): *senderi* hauria estat pres per *s'enderi*, deglutinat l'article mallorquí donant *endèri* i prenent-ho per una pronúncia vulgar o pàgosa com *ansi* per *ànsia*, donava *endèria*, amb una falsa restitució de la *-a*, tal com hi ha un *hipotèsia* a les *Glosses* de Munic, i a la pàgèsia mallorquina es pren *evangeli* per un femení (*sa primera evangeli*, *Rond. Mall.* VI, 185); Spitzer citava precisament *enderi* en aqueixes rondalles d'Alcover, i *endèria* en un altre passatge (v, 2; IV, 270), i com que no entrava gaire en la qüestió del significat, aquesta filiació té una marxa tan raonable que el convencé a ell i a M-Lübke (*REW*₃, 8478a).

Però la idea del *senderi* està en el pol oposat al de les *dèries*: no hi ha res que les negui més rotundament que el '*senderi*'. Ni pel costat superficial de Montoliu, ni pel més reflexiu de Spitzer, no és un rel·ligament que animi gaire a donar com a bona tal aproximació semàntica. Com a màxim podríem considerar si ho salvàvem girant-ho per un costat negatiu.

Si es pogués partir d'un **desenderiar-se* 'apartar-se del bon *senderi*' podia haver estat pres per una espècie d'intensiu redundand, com els que de vegades té el llenguatge vulgar, a la manera de *desoblidar-se* 'oblidar', *desabandonar* 'abandonar', *desenemic* agreujament sinonímic de *enemic*, *denegar/desnegar* al costat del sinònim *negar*; i llavors llevant-li el pretès prefix superabundant *dess-* (potser pronunciat per alguns com a *dəz-*: **desenderiar-se*) hauria quedat *enderiar-se*.

Com que realment *enderiar-se* és tan important com *dèria* (i per diferents costats resta probable que hagi tingut un paper important en la formació del modern col·loquialisme *dèria*), això ja no és una combinació superficial com la de Montoliu, i té l'avantatge sobre el suggeriment de Spitzer de no desatendre la contradicció semàntica. En canvi se'm dirà que és més enginyós que convincent, i reconec que del que